

مریم احمدی شیروان | آیت‌الله زین‌العابدین قربانی لاهیجی، فقیه، مفسر و از چهره‌های شاخص روحانیت گیلان، بامداد ۲۰ مهر ۱۴۰۵ در ۹۳ سالگی در رشت دیده‌از جهان فروبست. او که نزدیک به دو دهه، از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۷، نمایندگی ولی‌فقیه در استان گیلان و امامت‌جمعه رشت را بر عهده داشت، پیش از انقلاب سال‌ها در صف مبارزه با رژیم پهلوی بود و در دوران حبس در زندان شهربانی رشت، ترجمه سه جلد از «الغدیر» علامه امینی (ره) را به فارسی به انجام رساند. از او ۴۵ اثر علمی، ازجمله «تفسیر جامع آیات‌الاحکام» در ۱۲ جلد و «علم‌حدیث» در دفاع از معارف حدیثی شیعه، برجای مانده‌است.
مرور کارنامه پرپار این عالم فرزانه، از تحصیل در محضر بزرگانی چون آیت‌الله بروجردی (ره)، امام خمینی (ره) و علامه طباطبایی (ره) تا سال‌ها وعظ و خطابه و تألیف و تدریس، تصویری جامع از یک روحانی در‌آشنا و مردم‌دار ترسیم می‌کند؛ زبستی سراسر تلاش در مسیر ترویج علوم آل‌محمد(ع، خدمت‌بی‌منت‌به‌مردم گیلان و پرورش نسل‌های جدید.

■ **تکوین شخصیت علمی در مکتب بزرگ قم**

آیت‌الله قربانی سال ۱۳۱۲ در روستای پنجاه از توابع آستانه اشرفیه، در خانواده‌ای کشاورز و مذهبی دیده‌به‌جهان‌گشود. او پس از فراگیری مقدمات در زادگاه و حوزه علمیه لاهیجان، سال ۱۳۲۹ راهی حوزه علمیه قم شد تا از سرچشمه فیاض معارف اسلامی بهره‌مند شود. حضور در درس خارج فقه و اصول حضرات آیات عظام بروجردی (ره) و امام خمینی (ره) به مدت یک دهه و بهره‌گیری هشت‌ساله از محضر علامه طباطبایی (ره) در مباحث فلسفه و تفسیر، بن‌مایه‌های علمی و اجتهادی او را محکم‌کرد. آیت‌الله قربانی همچنین از محضر اساتیدی چون امام موسی صدر، آیت‌الله مشکینی (ره)، آیت‌الله سلطانی (ره) و آقا‌رضا صدر (ره) بهره‌های فراوان برد. تأثیر‌پذیری عمیق او از این اساتید برجسته، تنها به مدارج علمی خلاصه‌نشد؛ بلکه دیدگاهی جامع‌نگر نسبت به‌دین و ضرورت پاسخ‌گویی به‌نیازهای روز جامعه را در او نهادینه کرد. او همان سال‌های نخست تحصیل، در کنار تعلم، به‌امر خطابه ووعظ در منابر مختلف پرداخت ورسالت آگاهی‌بخشی دینی را در اولویت برنامه‌های خود قرار داد.

■ **تکاپوی مبارزاتی و پیوند دیرین با رهبر شهید**

سابقه مبارزات سیاسی آیت‌الله قربانی به اوایل دهه ۱۳۳۰ و پیوند با گروه فداییان اسلام به‌رهبری شهید نواب صفوی (ره) بازمی‌گردد. پس از شهادت نواب و یارانش در سال ۱۳۳۴، او مدتی را در اختفا گذراند و در همین دوران سخت، در سفری به مشهد مقدس با رهبر شهید، حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای آشنا شد؛ پیوندی فکری و عاطفی که بیش از هفت دهه پایدار ماند. با آغاز نهضت اسلامی به‌رهبری امام خمینی (ره) در سال ۱۳۴۰، آیت‌الله قربانی در صف اول مبارزه قرار گرفت. سخنرانی‌های افشاگرانه او علیه رژیم ستمشاهی موجب شد بارها توسط ساواک دستگیر و زندانی شود. در سال ۱۳۴۴ پس از لورفتن جلسات فقهی حکومت اسلامی که بانظارت شهید بهشتی برگزار می‌شد، دستگیر شد و در سال

بازخوانی کارنامه فکری، مبارزاتی و اجتماعی آیت‌الله زین‌العابدین قربانی که دیروز دار فانی را وداع گفت

میراث علم، قلم و مجاهدت

۱۳۵۰ نیز پس از سخنرانی در انزلی محله‌لنگرود، به ۶ ماه‌زندان پنج‌سال‌ممنوعیت از منبر و فعالیت‌های دینی و خروج از کشور محکوم شد. با این حال، اودست از مبارزه‌برنداشت و در دوران محرومیت از منبر، به‌پیشنهاده‌شهادت‌مطهری (ره) در مسجد ابوالفضل (ع) تهران اقامه نماز کرد و جلسات معارفی خود را با همراهی بزرگانی چون شهید بهشتی (ره)، شهید باهنر (ره) و آیت‌الله‌هاشمی رفسنجانی (ره) ادامه داد.

■ **قلم در خدمت معارف؛ از مجله مکتب اسلام تا الغدیر**

آیت‌الله قربانی از برجسته‌ترین روحانیون قلم‌به‌دست در تاریخ معاصر حوزه علمیه بود. فعالیت نویسندگی او از سال ۱۳۳۶ آغاز شد. او با نگارش مقاله در روزنامه‌های معتبر وقت و همکاری با نشریاتی چون «مکتب اسلام» در کنار حضرات آیات عظام مکارم شیرازی (دامت برکاته) و سبحانی (دامت برکاته)، نقش مهمی در تبیین اندیشه‌اشلامی برای نسل جوان ایفا کرد. کارنامه قلمی او شامل ۴۵ اثر گرانسنگ است که برخی از آن‌ها مانند «تفسیر جامع آیات‌الاحکام» در ۱۲ جلد، حاصل ۱۴ سال تحقیق مداوم بوده و امروز در حوزه‌ها و دانشگاه‌های معتبر تدریس می‌شود. او حتی دوران سخت حبس در زندان شهربانی رشت را به فرصتی برای خدمت تبدیل کرده و جلد‌های پنجم، نهم و دهم کتاب شریف «الغدیر» علامه امینی (ره) را در همان دوران زندان به فارسی ترجمه کرد. تألیف

کتاب «علم‌حدیث» در دفاع از معارف حدیثی شیعه، کتاب «به‌سوی جهان ابدی» و شرح‌های ارزشمند بر نهج‌البلاغه از جمله «منشور مملکت‌داری» و «اخلاق و تعلیم و تربیت اسلامی» بخش دیگری از میراث ماندگار قلمی این عالم فرزانه است.

■ **هدایت معنوی گیلان و خدمات ماندگار اجتماعی**

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، آیت‌الله قربانی مسئولیت‌های خطیری را در ساختارهای نظام بر عهده گرفت. ریاست کمیته‌های انقلاب شرق گیلان، ریاست دادگاه‌های انقلاب استان و نمایندگی مردم آستانه اشرفیه در دوره دوم مجلس شورای اسلامی (و ریاست کمیسیون ارشاد) ازجمله این مسئولیت‌ها بود. او دوره‌های دوم تا پنجم به‌عنوان نماینده مردم شریف گیلان در مجلس خبرگان رهبری حضور داشت. مهم‌ترین فصل فعالیت‌های اجرایی و دینی وی، انتصاب به سمت نمایندگی ولی‌فقیه در استان گیلان و امامت‌جمعه رشت از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۷ به مدت ۱۷ سال بود. در این دوران، او دراستای حفظ وحدت، گره‌گشایی از مشکلات مردم و توسعه زیرساخت‌های دینی و آموزشی استان گام‌های بلندی برداشت. تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان و آستانه اشرفیه، ایجاد سرای سالمندان، بازسازی مسجد جامع هزارساله لاهیجان و برگزاری کنگره‌های بین‌المللی برای

باسداشت بزرگانی چون حکیم فیاض لاهیجی (ره) و حزین لاهیجی (ره) از جمله خدمات ماندگار او در عرصه فرهنگ و اجتماع به‌شمار می‌رود.

■ **زیست مردمی و افق روشن یک میراث معنوی**

ویژگی برجسته آیت‌الله قربانی، مردم‌داری و ارتباط نزدیک با آحاد جامعه بود. او که خود برآمده از خانواده‌ای کشاورز و زحمتکش بود، در طول سال‌های مسئولیت نیز درهای بیت و دفتر خود را به روی همگان باز گذاشت. دیدارهای عمومی روزانه، رسیدگی به مشکلات اقشار محروم و سرکشی به خانواده‌های معظم‌شهاد، بخشی جدایی‌ناپذیر از برنامه‌روزمره وی بود. سرانجام این عالم مجاهد و خادم معارف اهل‌بیت(ع)، پس از عمری با برکت و مجاهدت در راه دین و انقلاب، در بیستم مهرماه ۱۴۰۵ دار فانی را وداع گفت و به دیار باقی شتافت. بی‌گمان آثار قلمی گرانسنگ، مؤسسات برجامانده و یاد خیر او، میراثی معنوی است که تنها به دیار گیلان بسنده نمی‌کند؛ بلکه میراثی برای همه ایرانیان و همه جویندگان معارف اهل‌بیت(ع) به‌شمار می‌رود. با این حال، پیوند او با مردم گیلان پیوندی ویژه بود؛ مردمی که او را از خود می‌دانستند و او نیز عمری در میان آنان زیست. مشعل پر فروغ این میراث، نام و یاد این فقیه‌فقی‌دار برای همیشه در تاریخ مفاخر اسلامی زنده نگه خواهد داشت.

نگاهی به نسبت ادبیات و حوزه‌های علمیه به بهانه روز بزرگداشت حافظ

حافظ در حجره، فارسی بر منبر

همین حلقه، بخشی از ستون ادبیات معاصر ایران را ساختند؛ محمدتقی بهار، بدیع‌الزمان فروزانفر، محمد پروین گنابادی، ادیب طوسی و محمدتقی مدرس رضوی. فروزانفر که بعدتر از استادان برجسته ادبیات دانشگاه تهران شد، در مشهد پای درس ادیب نشست‌بود. یعنی حوزه مشهد نه مصرف‌کننده ادبیات دانشگاه، که تأمین‌کننده استاد آن بود.

پس از ادیب اول، شاگردش شیخ محمدتقی ادیب‌نیشابوری، معروف به ادیب ثانی و متخلص به راموز، نزدیک ۶۰ سال در مشهد درس ادبیات گفت. او آثاری در نظم و نثر فارسی هم از خود به یادگار گذاشت که بخشی از زیست علمی و فرهنگی او را تشکیل می‌داد؛ «آیین‌نامه»، «آسایش‌نامه»، «حدیث جان و جانان» و «طریقت‌نامه».

ادامه‌دهنده راه او در ادبیات عرب، شاگردش مدرس افغانی بود که شرح نظام رازند ادیب اول خواند و بقیه متون ادبی را از همین مکتب گرفت و بعدتر عمر علمی‌اش را وقف اتقان مقدمات و ادبیات حوزه کرد.

رابطه دین و ادبیات تنها در سرایش شعر و نگارش نثر ادبی خلاصه نمی‌شود. ملاحسین واعظ کاشفی، نمونه بارزی از پیوند منبر با ادبیات فارسی است. کتاب روضه‌الشهدای او با تمام نقد و نظرها و اشکالات، زبانی ادبی داشت که توانست یک مضمون دینی را از هزار توتی کتابخانه‌ها درآورده و به حافظه عمومی و آیین اجتماعی منتقل کند تا سنت روضه‌خوانی فارسی را گسترش دهد.

■ **ملک‌الشعرای حرم**

حلقه دیگر این سابقه، منصب ملک‌الشعرایی آستان قدس رضوی است؛ منصبی که در کمتر آستان و نهاد مذهبی جهان اسلام به این شکل سابقه دارد و به حرم مطهر رضوی تعلق داشت، نه دربار شاهان. میرزا محمدکاظم صبوری، پدر محمدتقی بهار، ملک‌الشعرای آستان قدس بود و فنون شعر را در مجلس درس ادیب نیشابوری آموخته بود.

این منصب پس از درگذشتش، در ۱۹سالگی به پسر رسید که نخستین قصیده‌اش مولودی به امام رضا(ع) بود. او که پرورده حوزه مشهد بود، در جریده‌نگاری آن روزگار هم پیشگامی می‌کرد و با شعر و ادب و رسانه‌اش به صدای مشروطه تبدیل شد.

وظیفه ملک‌الشعرا سرون در مدح امام رضا(ع) و خواندن شعر در مجالس سلام و اعیاد بود. قصیده‌ها بر کتیبه‌های حرم مطهر نشست و ماده تاریخ برای رخدادهای آستان ساخته شد. پس از صبوری و بهار، قاسم رسا نیز این لقب را داشت. استاد آستان از سابقه بیش از یک و نیم‌قرنی این مسند سخن می‌گویند.

■ **علمی که به نظم درآمد**

در تاریخ آموزش دینی و علمی، نمونه‌هایی وجود دارد که نشان می‌دهد نظم و شعر، گاهی ابزار برای آموزش بوده‌اند. «نصاب‌الصبيان» ابونصر

خبر

پاسخ‌گویی به ۶۴۰هزار پرسش زائران از سه طریق حضوری، تلفنی و مجازی

رئیس اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی حرم مطهر رضوی از پاسخ‌گویی به بیش از ۶۴۰هزار پرسش دینی زائران در ۶ماهه نخست امسال خبر داد و گفت: این خدمات به‌صورت حضوری در دفاتر پاسخ‌گویی، تلفنی از طریق سامانه ۳۲۰۲۰ و غیرحضوری در اپلیکیشن «نسیم‌رضوان» ارائه شده‌است. به گزارش آستان نیوز، حجت‌الاسلام والمسلمین محمود عامری با تشریح عملکرد ۶ ماهه بخش پاسخ‌گویی به سؤالات دینی حرم مطهر رضوی اظهار کرد: در این مدت کارشناسان، پاسخگوی ۱۵۴هزار و ۶۱۰ مراجعه‌کننده در دفاتر حضوری و ۴۴۸هزار و ۸۶۹ پرسش از طریق سامانه تلفنی بودند. همچنین ۳۶هزار و ۸۲۰ پرسش از طریق اپلیکیشن «نسیم‌رضوان» پاسخ داده شد.

■ **دفاتر پاسخ‌گویی؛ رسیدگی به بیش از ۱۵۴هزار مراجعه**

عامری با اشاره به آمار مراجعات حضوری، گفت: در ۶ماهه نخست امسال، دفاتر پاسخ‌گویی ویژه برادران به ۸۱هزار و ۵۸۰ مراجعه‌کننده و دفاتر ویژه خواهران به ۷۳هزار و ۳۰ مراجعه‌کننده خدمت‌رسانی کردند.

وی افزود: دفاتر پاسخ‌گویی در مدرسه پریزاد، صحن‌های آزادی، انقلاب اسلامی و گوهرشاد و رواق‌های حضرت زهرا(س) و دارالحجه(عج) مستقر هستند و به پرسش‌های دینی زائران و مجاوران پاسخ می‌دهند. همچنین در مناسبت‌های مختلف، میزهای خدمت در رواق‌های امام خمینی (ره)، دارالولایه، دارالضیافه و دارالحجه(عج) فعال هستند.

■ **سامانه تلفنی؛ پاسخ به بیش از ۴۴۸هزار پرسش**

رئیس اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی حرم مطهر رضوی، سامانه تلفنی ۳۲۰۲۰ را یکی دیگر از مسیرهای ارتباط مخاطبان با کارشناسان این اداره دانست و گفت: در این دوره، ۳۰۵هزار و ۷۳۷ پرسش در بخش برادران و ۱۴۴هزار و ۱۳۲ پرسش در بخش خواهران از طریق سامانه تلفنی پاسخ داده شد.

حجت‌الاسلام والمسلمین عامری ادامه داد: مخاطبان در مشهد می‌توانند با شماره ۳۲۰۲۰ و تماس گیرندگان از سایر شهرهای کشور با شماره ۰۵۱۳۲۰۲۰ پرسش‌های خود را مطرح کنند. محورهای پاسخ‌گویی این سامانه، سؤالات شرعی، اعتقادی و قرآنی است و مخاطبان می‌توانند با اعلام نام مرجع تقلید خود، پاسخ را براساس فتاوی همان مرجع دریافت کنند.

■ **«نسیم‌رضوان»؛ پاسخ‌گویی غیرحضوری به ۳۶هزار و ۸۲۰ پرسش**

وی درباره خدمات ارائه‌شده در اپلیکیشن «نسیم‌رضوان» نیز اظهار کرد: در ۶ ماهه نخست امسال، ۳۶هزار و ۸۲۰ پرسش از طریق این اپلیکیشن پاسخ داده شد. این بستر، امکان طرح پرسش و دریافت پاسخ دینی را به‌صورت غیرحضوری برای کاربران فراهم کرده‌است.

وی با اشاره به خدمات ویژه ناشنویان در این اپلیکیشن، گفت: کاربران ناشنوا می‌توانند از طریق بخش «خدمات ناشنویان» پرسش‌های فقهی و شرعی خود را با تماس تصویری یا ارسال ویدئو به زبان اشاره مطرح کنند. این خدمت با همکاری سازمان بهزیستی فراهم شده‌است.

■ **پاسخ‌گویی متناسب با نیاز مخاطبان**

رئیس اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی حرم مطهر رضوی با اشاره به تنوع شیوه‌های ارائه خدمت بیان کرد: دفاتر حضوری، سامانه تلفنی و اپلیکیشن «نسیم‌رضوان» امکان ارتباط زائران و علاقه‌مندان با کارشناسان را از مسیرهای گوناگون فراهم کرده‌اند. کارشناسان این اداره نیز با توجه به موضوع پرسش و نیاز مخاطب، پاسخ‌های دینی را ارائه می‌کنند.

بر اساس آمار اعلام‌شده، در ۶ماهه نخست امسال در مجموع ۶۴۰هزار و ۲۹۹ مراجعه و پرسش از سه مسیر حضوری، تلفنی و اپلیکیشن پاسخ داده شده‌است.

اقامه بیش از ۱۲ هزار نوبت نماز جماعت در حرم مطهر رضوی طی ۶ ماه

دیدار با خدا در آستان رضاعلیه‌السلام

در ۶ماهه نخست سال جاری بیش از ۱۲هزار نوبت نماز جماعت در وعده‌های صبح، ظهر و عصر و مغرب و عشا در حرم مطهر رضوی برگزار شده‌است.

به گزارش آستان نیوز، به‌طور میانگین روزانه حدود ۸۰ نوبت نماز جماعت در صحن‌ها، رواق‌ها و شبستان‌های حرم مطهر اقامه می‌شود. این نمازها در نقاط مختلف مجموعه به‌برنامه‌ریزی شده‌اند تا زائران در بخش‌های گوناگون حرم مطهر به محل برگزاری نماز دسترسی داشته باشند. براساس این گزارش، حدود ۲۰ جایگاه برای نماز صبح، نزدیک به ۳۰ نقطه برای نماز ظهر و عصر و بیش از ۲۵ مکان برای نماز مغرب و عشا در نظر گرفته شده‌است.

گفتنی است، برای تسهیل حضور زائران در ساعات سحرگاهی، نماز جماعت صبح در رواق بزرگ امام خمینی (ره) در سه نوبت برگزار می‌شود. نوبت نخست همزمان با اذان صبح به افق مشهد است؛ نوبت دوم ۲۰ دقیقه پس از پایان نوبت اول و نوبت سوم ۱۰ دقیقه پس از پایان نوبت دوم اقامه می‌شود. در اجرای برنامه‌های نماز جماعت، ۷۲۰ خادمیار نوجوان و ۱۰خادمیار بزرگسال مشارکت دارند و مسئولیت مکبری نمازها را بر عهده می‌گیرند. این افراد از قاریان قرآن بوده و ۴۰ نفر از آنان حافظ قرآن‌اند.

آماده‌سازی مکبران از یک ساعت و نیم پیش از اذان با تلاوت قرآن و مرور نکات مربوط به نماز، دعاها و اطلاعاتیه‌ها آغاز می‌شود. خادمیاران پشتیبان نیز تجهیزات مورد نیاز را به محل منتقل کرده و سامانه‌های صوتی را بررسی می‌کنند. برگزاری این نمازها با هدف فراهم‌کردن امکان حضور و بهره‌مندی زائران از نماز جماعت در بخش‌های مختلف حرم مطهر رضوی انجام می‌شود.